

Alb. Rom., Urb., Ott. 2, Vat. 2, exhibent clare *Cum A ma Sedulii. Vat. 2, Finis. Nihil aliud est Sedulii. Reg. 5, Finem carmen habet, nec lauri sertā requiro. — Tu studii merces esto, Maria, mei. Amen. Cellii Sedulii presbyteri hymnus succincte ab incarnatione usque ad ascensionem sequitur. Urb., Finis, Paracterium, elegiacumque carmen egregii Sedulii episcopi explicit feliciter, Deo gratias. Per librum scriptum nomen Domini sit benedictum. Explevi hoc opus. Sequitur Martyrologium Bedæ. In Ott. 2, post elegiam sequitur hymnus.*

COELII SEDULII HYMNUS.

- 372** A solis ortus cardine
Ad usque terræ limitem
Christum canamus principem,
Natum Maria virgine.
- 5 Beatus auctor sæculi
Servile corpus induit,
Ut, carne carnem liberans,
Ne perderet, quos condidit.
- Clausæ parentis viscera
- 10 **373** Cœlestis intrat gratia,
Venter puellæ bajulat
Secreta, quæ non noverat.

- B Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei,
- 15 Intacta nesciens virum
Virgo creavit filium.
- Enixa est puerpera,
Quem Gabriel prædixerat,
Quem matris alvo gestiens
- 20 Clausus Joannes senserat.
- Feno jacere pertulit,
Præsepe non abhorruit,
Parvoque lacte pastus est,
- 374** Per quem nec ales esurit.

SCHOLIA.

Nonnulli etiam docti viri hunc hymnum vocant *acrostichum* : sed insecite ; nullum enim verbum ex primis versuum litteris confatur. Debet ergo dici Alphabeticus, sive Abecedarius. Alm. sic titulum præscribit *Incipit Hymnus Sedulii. Ott. 1, Verus Sedulii de Christo. Vat. 1, post epigramma Sedulii, Hæc tua*, illico sine titulo, *A solis ortus cardine*. In Reg. 5, post elegiacum carmen *Cantemus* leguntur versus Liberii, et Belisarii in laudem Sedulii, tum *Carmen Alphabeticum Sedulii*. In Reg. 2, hic hymnus dicitur *Ambrosianum Sedulii*, ut modo dicebam ad finem Elegiæ, quia cum S. Ambrosius præcipuus, et nobilissimus auctor hymnorum habeatur, et sit, omnes hymni ecclesiastici Ambrosiani dici cœperunt, ut notavi in Dissert. de Hymn. eccles. num. 67. Prima stropha hujus hymni est initium hymni in Hypapanti, sive in purificatione S. Mariæ, et omnibus ejus festivitibus, quem Ven. Thomasius in Hymnario suo refert ex breviario Mozarabico die 18 decembr. in Laudibus. Eadem stropha exstat in eodem breviario, eodem die *ad vesperum*, ubi quædam aliæ strophæ ex hoc hymno produciuntur, et cum hymno S. Ambrosii *Fit porta Christi pervia*, integrum hymnum componunt. Vezziosus in notis ad Thomasium putavit, totum hymnum ad Laudes a S. Ildefonso adjudicari S. Ambrosio. At S. Ildefonso solum laudat sub Ambrosii nomine stropham desumptam ex ejus hymno.

2. Beda de Metris legit *Et usque*. Ita etiam in breviario Mozarabico ad Laudes die 18 Decembris.

4. Alm. *Mariæ Virginis*.

6. Prudentius Cath. xi, 45. *Mortale corpus induit* : vide notam.

7. Reg. 5. male transponit *Ut carnem carne liberans*.

8. Reg. 2, 3, Octob. 1, Meus, Alb. *quod condidit* : alii cum editis *quos condidit*. In Vat. 1 fractum est, *quos ex quod*. Elegantius videtur quod præsertim in carmine, Alioquin S. Gregorius Magnus hom. 19 in

Evangelia dixit : *Conditor noster, qui regit, quos condidit*, et Alcuinus in Sedulio legit *quos*.

C 9. Reg. 2 Octob. 1, Alcuinus, Fabr. et aliæ editiones *Clausæ. Schedæ Poelm., Reg. 5, Ott. 2, Ald., et alii editi, Custæ. Alm., Alb., Cant. ex correctione Clausa* : sic etiam Reg. 5, in quo prius fuit *Clausæ. Vat. 1, Casta*; sed neque cum *Casta*, neque cum *Clausæ* ratio stat metri. In Breviario Romano remansit *Casta*. Ven. Thomasius in Hymn. partem hujus hymni profert ex quodam breviario monastico ad Laudes, in quo est *Clausæ* ; sic etiam habet breviarium Mozarabicum die xviii Decembris ad Vesperum.

15. Ott. 1 *corporis, correctum pectoris*.

16. Editi cum Alcuino *Verbo concepit filium* : sed ita versus minime constat. In Reg. 2 nunc est *concepit*, sed videtur fuisse *creavit*, quod bonum est *pro genuit, concepit*. In Ott. 1, Alb., Reg. 3 *clarum est creavit*, quamvis in Ott. 1 recens manus supra appinverit *concepit*. Correctores hymnorum breviarii romani cum reperissent in veteri hymno *Verbo concepit filium*, ut metro consulerent, mutarunt in *Concepit alvo filium* : sed æque consulerent metro, ac melius sententiæ a Sedulio expressæ, si legimus cum tribus his mss. *Verbo creavit filium*. Librariis, ut puto, displicuit verbum *creavit*, quod bene latinum est *pro genuit*. In breviario Mozarabico die xviii dec. servatur vetus lectio *creavit*.

17. Editiones plurimæ, etiam recentiores *Enixa jam puerpera*. Breviarium Mozarabicum die xviii Decembris. ad Vesperum cum nostris omnibus mss., Alcuino, Ald., et aliis editis, *Enixa est puerpera* cum hiato, qui a Sedulio alibi etiam usurpatur, Correctores hymnorum breviarii romani, ut cum effugerent, subrogarunt *Enititur puerpera*.

23. Mss. omnes et editi, *Parvoque lacte pastus est*. Ita etiam legitur apud Alcuinum. Correctoribus hymnorum breviarii Romani displicebat lac vocari *parvum* : ideo substituerunt, *Et lacte modico pastus est* : sed quamvis cum metro, et latinitate recte id

25 Gaudet chorus cœlestium,
Et angeli canunt Deo,
Palamque sit pastoribus
Pastor, creator omnium.
Hostis Herodes impie,
30 Christum venire quid times?
375 Non eripit mortalia,
Qui regna dat cœlestia.
Ibant Magi, quam viderant,
Stellam sequentes præviam;
35 Lumen requirunt lumine;
Deum fatentur munere.
Katerva matrum personat,

A

Collisa deflens pignora,
Quorum tyrannus millia
40 Christo sacravit victimam.
Lavacra puri gurgitis
Cœlestis agnus attingit,
Peccata, quæ non detulit,
Nos ablundo, sustulit.
45 Miraculis dedit fidem,
376 Habere se Deum patrem,
Infirma sanans corpora,
Et suscitans cadavera.
Novum genus potentiaë!

SCHOLIA.

procedat, minus tamen opportunum est ad cantum ecclesiasticum, ut ostendi in dissertatione de Hymn. eccles. præmissa ad Hymnodiam Hispanicam. Parisienses maluerunt, in suo breviario legi, *Et indiget lactis cibo*. Potuit tamen retineri versus ipsius Sedulii, *Parvoque lacte pastus est*: nam parvum lac est modicum lac, parum lactis. Lucanus lib. iv, vers. 239 simili phrasi, *Si torrida parvus — Venit in ora cruor*.

26. Nostri fere omnes mss. cum Alcuino et Aldo, *canunt Deo*: sed in Reg. 2, fuit *Drum*, quod est in meo, in schedis Poelm., et Alm., quamvis in hoc secunda manus voluisse videatur *Dominum*. Id autem metri lex respuit. Editi plures *canunt Deo*, quæ est phrasis ecclesiastica ex Vulgata petita, et apud Optatum Afrum, et alios occurrens. Quædam editiones, præsertim recentiores, *canunt Deum*, quod magis Latinum est.

29. Nostri omnes mss., Alcuinus et antiquæ editiones, *Hostis Herodes*, sed in Ott. 1, *Hostis Herodis*. In Breviariis antiquis pariter legitur *Hostis Herodes*. Erasmus primus, quod sciam, aliter reformandum hunc versum censuit, nimirum *Herodes hostis impie*. Ejus verba ex Colloquio convivii poetici retuli in Dissert. de hymn. num. 178, in nota. Summa eorum est: In versu *Hostis Herodes imple* bis peccari, quia primo loco *Hostis* trochæus ponitur, qui in carmine iambico non admittitur: secundo loco *Hero* est spondæus, cum debeat esse iambus. Hanc conjecturam Fabricius, et alii editi secuti sunt. Sequuntur etiam recentiores Munckerus ad Hygin. fab. 2:5, pag. 289, substitui volebat *Herodis hostis*, quia alias ultima syllaba corripitur contra legem pediam. Reponebat Arntzenius, in Sedulio talia aliquando esse admittenda. Verum his ita occurrerat Erasmus: cum *Herodes* dictio Græca sit, ultima in vocandi casu corripitur poterit. Addit Erasmus, mollius cohærebat epitheton *impie* cum *hostis*, quam cum *Herodes*. Correctores hymnorum breviarii Romani sub Urbano VIII sic reformarunt, *Crudelis Herodes, Deum—Regem venire quid times?* In prima vero editione an. 1629, *Crudelis Herodes, Deum—Terris venire quid times?* Equidem existimo, a Sedulii manu esse *Hostis Herodes impie*. Quod enim primum objicit Erasmus, *Hostis* esse trochæum, qui in iambico carmine locum non habet, facile diluitur: nam aspiratio in voce *Herodes* vim consonantis habere potest ut habet sæpe apud Sedulium, et alios ejus æquales. Ita *Hostis* est spondæus. Immo hac ratione posset poni, ut sententia cum sequentibus melius cohæreat, *Hostem Herodes impie, — Christum venire quid times?* Ait deinde Erasmus, *Hero* esse spondæum: verum id quidem, si prima in *Herodes* necessario producat: sed cum in nominibus propriis poetæ sequioris ævi hanc sibi licentiam arrogarent, ut pro libitu syllabas producerent, aut corripissent, merito possumus in *Hero* iambum agnoscere. Sæpe etiam accidit, ut poetæ Christiani in eodem nomine proprio eandem

B syllabam modo corripiant, modo producant. Sedulius v. 20, et l. ii, vers. 143. corripuit o in *Ioannes*, quamvis per omega scribatur. Idem l. ii, vers. 49, corripuit secundam in *Maria*, et eandem syllabam produxit l. ii, v. 30, et alibi. In nomine ipso *Sedulii* variat Fortunatus in Proleg. nostris n. 166, et priores duas syllabas modo breves, modo longas facit.

30. Alb., *venisse*; corrige, *venire*.

31. Reg. 3, *diripit*, Vat. 1 cum plerisque editionibus, *arripit*. Fabr. Biblioth. Lugd. *abripit*. Plerique nostri codices cum Cant., Alm., Arniz., Alcuino, Aldo, *eripit*, quod in breviariis quoque exstat.

33. Reg. 2, Ott. 1, Alm., Reg. 3, Alcuinus *qua venerant*: in Ott. 1 prius fuit, *qui venerant*; in Reg. 3 diversa scriptura, *quam viderant*. Edimb. fortasse ex typographi errore, *qua viderant*. Communis scriptura est etiam in breviariis, *quam viderant*, quod videtur petitum ex Matthæo ii, 9: *Qui cum audissent regem, abierunt: et ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos*. Cellarius tamen prætulit *qua venerant*, h. e., qua via ex oriente venerant. Non placet.

35. Alcuin. male, *requirunt munere*.

36. Meus, *Diem*; corrige *Deum*. In Reg. 3. desunt reliqua.

37. Vat. 1, *personant*, factum deinde *personat*. Non male tamen esse *personant*. Advertendum est, passim in editionibus, etiam recentioribus scribi *Katerva*, Aldus edidit *Katerva*, quæ est scriptura Sedulii: siquidem hæc strophæ, ut ordo alphabeticus servetur, a *K* initium debet sumere. Atque ita scribunt *Karus*, et *Kastris* alii, qui similes hymnos abecedarios concinnarunt, ut Bedæ, et Amænus, de quibus postmodum dicam. Isidorus l. i Etym. c. 27, *K litteram antiqui præponebant quoties A sequeretur*; quod Diomedes restringit ad a breve, ut *caterva*.

38. Vat. 1, *Concisa*; alii melius, *Collisa*.

40. Meus, Reg. 2, Alcuinus *victima*, sed in Reg. 2 videtur factum, *victimam*. Petrus Burmannus conjiciebat, *victimam*. Arntzenius ait, Sedulium forte singularem pro plurali posuisse. Bene alioquin est *victimam* in singulari per appositionem, *Quorum millia, victimam, sive sacrificium, Christo tyrannus sacravit*. Conjectura Burmanni confirmatur ex Carm. Pasch. l. v, vers. 73. seq. *Millia angelicas legiones*.

41. Poelm. mendose, *Lavacro*.

44. Apud Alcuinum *oblændo*, qui fortasse error est.

46. Alcuinus sic corrupte exhibet *Habere secundum Patrem*.

48. Reg. 3, Cant., Ald., et nonnulli editi *Resuscitans*. Plerique nostri mss. cum Alm., Alcuino, et multis editis, *Et suscitans*. Arntzenius advertit, servari posse *Resuscitans*, quia in compositis a consona incipientibus *re* est anceps: quæ ratio inepta est; nam cum primus pes in carmine hoc iambico possit esse vel iambus, vel spondæus, etiamsi in *resuscitans*

50 Aquæ rubescunt hydriæ,
Vinumque iussa fundere
Mutavit unda originem.

Orat salutem servulo

Nixus genu centurio,

55 Credentis ardor plurimus
Exstinxit ignes febrium.

Petrus per undas ambulat

Christi levatus dextera :

Natura quam negaverat,

60 Fides paravit semitam.

Quarta die jam fetidus

Vitam recepit Lazarus,

377 Mortisque liber vinculis

Factus superstes est sibi.

65 Rivos cruoris torridi

A

Contacta vestis obstruit,

Fletu rigantis supplicis

Arent fluenta sanguinis.

Solutus omni corpore,

70 Jussus repente surgere,

Suis vicissim gressibus

Æger vehebat lectulum.

Tunc ille Judas carnifex

Ausus magistrum tradere,

75 Pacem ferebat osculo,

Quam non habebat pectore.

Verax datur fallacibus,

Pium flagellat impius,

Crucique fixus innocens

80 **378** Coniungitur latronibus.

Xristo myron post sabbatum

SCHOLIA.

tans prima necessario esset brevis, versus stare; B inmo cum pede sibi magis proprio, qualis est iam- bus.

50. Alcuinus, *Aqua*; corrige, *Aquæ*.

54. Reg. 2, Ott. 1, 2, Meus, Alcuinus, Alb., Cant., *Nixus genu*, quod secutus est Grunerus: sic alii solent dicere, *nixi genu*, *nixi genibus*. Vat. 1, Reg. 5, Ald. et plerique editi, *Flexus genu*: ita etiam locutus Tacitus Annal. l. xvi, cap. 4. Vet. 1, Mon., Col. *Flexo genu*, quæ usitator est phras.

55. Vet. 1, 2, Mon. *Credenti ardor*, quod etsi per hiatus aliquo pacto potest defendi, tamen vera lectio codicum est *Credentis ardor*.

56. Vatic. 1, Edimb. *Exstinguit*, et in Vat. 1, prius erat *Exstinguat*: plerique *Exstinxit*. Passim in hoc hymno tempora mutat Sedulius; mutant etiam alii poeæ.

57. Vet. 1, Mon., Fabr., et nonnulli alii editi *ambulans*, et v. seq. *levatur*. Quidam alii editi *ambulat*, et v. seq. *levatur*: nostri mss., Alcuinus *ambulat*, et v. seq. *levatus*, quod tenuit Arnizenius.

58. De voce *levatus* confer modo dicta. Meus cod. contra metrum, *dextra*.

64. Reg. 2, cum multis editis, *Quarto*. Meus cum aliis, *Quarta*. Similis varietas occurrit l. iii, vers. 131. Utrumque æque bonum est; *Ut postero die, postera die*.

65. Cant., Alm., et nostri mss. Reg. 2, Ott. 1, 2, Meus, *Mortisque liber*: quod recentes editiones amplexe sunt; et est id elegantius, cum præcesserit mentio vitæ. Vat. 1, Reg. 5, Ald., et veteres vulgati, *Cunctisque liber*: quod bonum aliquem sensum habet; nimirum Lazarum a vinculis etiam, quibus involutus erat, mirabiliter liberatum fuisse.

64. Vet. 1, 2, Mon., *Factus sibi superstes*: nihil aliud addit Arnizenius, sed legi puto *Factus sibi superstes est*, quod non est ineptum, et exstat in editione Coloniensi 1537. Alcuinus transposuit contra metrum, *Factus est superstes sibi*, quod in ms. Alb. etiam invenio. In Vat. 1, *Superstes est sibi*, desideratur *Factus* post est.

65. Arnizenius ex ms., puto, suo citat *Rivum* pro *Rivos*. Ott. 1, Alb., Vat. 1, Meus, Alcuinus, duo mss. Cellarii, *torridi*, quod recentes editores sequuntur. Reg. 2, Ott. 2, Reg. 5, et veteres editiones *horridi*. *Malo torridi* pro adusti. Apud Livium l. iv, c. 30, *torridi fontes* sunt deficientes; sed hæc significatio huic loco parum convenit, et in Livii verbis similis est lectionis varietas.

66. Ott. 2, *abluit*; corrige, *obstruit*.

67. Ott. 1, 2, Alcuinus, Alb., Meus, *Fletus rigantis*. Vet. 1, 2, Mon., *Fletus rogantis*. Ald., Reg. 2, 5, Poelm., *Fletu rigante*. Arnizenius, et alii vulgo editi, *Fletu rigant*

68. Ubi v. super. legitur *Fletus*, hoc v. respondet *Clausit*, quod in ms. exhiberi notat Burmannus, ut revera exhibetur in nostris. Qui retinent *Fletu*, legunt *Arent*. Venustius est *Fletu rigantis supplicis* — *Arent fluenta sanguinis*.

69. Vet. 1, Mon. mendose, *solutus*: Alcuini editio pariter contra metrum *omni languore*.

80. Reg. 2, Ott. 1, *Coniunctus est latronibus*, quod tenuit etiam Alcuinus. Editi cum aliis mss., *Coniungitur*.

81. Plerique mss., atque editi *Xeromyrrham*, Arnizenius in suo cod. ms. invenit *Xyro myrrham*, quod in nonnullis editis, et apud Alcuinum legitur. Ott. 2, Alb. corrupte, *Sero myrrham*. In Reg. 2, *Xero mirram*, sed aliud fuit pro *mirram*: ibidem glossa hæc est: *Xerum dicunt Græci siccum: inde sirosagia (Xerophagia) dicitur. Mirra est species aromatica, unde condiantur corpora mortuorum*. Littera *X* initium huius versus esse debet, ut ordo alphabeticus servetur. In Thesaurio latinitatis Basilii Fabri, ab alio auct. traditur, legendum *Christo myrrham*, et errorem in mss. ortum fuisse ex compendio scripturæ $\chi\rho\theta$ pro *Christo*. Advertas, velim, doctissimum virum Franciscum Perez Bayer, quem ad plures abisse nunc audio, in nota ad Bibliothecam veterem Hispanam Nic. Antonii tom. I, l. vi, c. 9, num. 231, inter alia argumenta suppositionis quorundam monumentorum Granatensium afferre vocum compendia plane Hispanica, ut *Xpo* pro *Christo*. At de Christi nomine sic Isidorus l. i Etym. c. 27: *Xristus*, quia Græcum est, per *X* scribendum: ita et *Xrisma*. Annotator observat, ita olim a Christianis usitatum, ut crucis figura in *X* retineretur: nam in quibusdam exemplaribus gothicis Isidori cap. 4, l. i additum erat, inventam fuisse litteram *X* tempore Augusti, quo *Christi nomen innotuit, quod per eam, quæ crucis figuram figurat, scriptitatur*. Erat tamen in usu *X* ante Augustum. Adde Bedam de Arte metrica initio.

Gisbertus Cuperus tuetur vocem *Xeromyrrham* e duobus verbis Græcis compositam, ut componitur *Xeroliba*. Nebrissensis simili modo interpretatur *Xeromyrrham*, h. e., *myrrham siccam ex ligno myrrhæ factam*. Exemplum simili compositionis verborum ponit in *Xylobalsamum*. Parum autem solliciti sunt interpretes in metrica huius versus mensura explicanda. Nam in *Xeromyrrham* primus pes *zero* est trochæus, quem carmen iambicum non admittit: alter *myrrham* spondæus, qui secundo loco carminis iambici non recipitur. Restituendum ergo existimo *Xristo myron post sabbatum* — *Quædam vehebat compares*, vel per compendium scripturæ olim usitatum $\chi\rho\theta$ *myron*, etc., quod in antiquissimis etiam codicibus sic apparet exaratum *Xp'o*: nam *rho* Græcum similis est formæ, ac *p* Latinum. Latine non potest scribi *Christo*: tunc enim ordo alphabeticus

379 Quædam vehebant compares,
Quas allocutus Angelus,
Vivum sepulcro non tegi.

85 Ymnis venite dulcibus

380 Omnes canamus subditum
Christi triumpho tartarum,

A Qui nos redemit venditus.
Zelum draconis invidi,
90 Et os leonis pessimi
Calcavit unicus Dei,
Seseque cœlis reddidit.

SCHOLIA.

non servaretur. Scribitur ergo Græco more, ut sæpe a Christianis fieri solebat, ex quo natum est monogramma Christi

, ex duabus primis litteris

Græcis nominis Christi constans. Forma litteræ Græcæ primæ nominis Christi eadem est, ac forma litteræ latinæ X. Sedulus ergo abecedario ordini consulit, nomine Christi primo characteræ Græco exarato, ut v. 2 elegiæ in codice Taurinensi simili fere modo scribitur. Duos video esse alios hymnos abecedarios imitatione Sedulii conscriptos, alterum Bedæ *Apostolorum gloriam*, alterum sub nomine Amœni poetæ in Biblioth. Patrum Colon. 1618, tom. V, part. II, pag. 982: *Agnoscat omne sæculum*. In utroque stropba, quæ a littera X incipere debet, inchoatur a nomine Christi. Bedæ: *Christe, precamur, ut quibus, Amœnus: Christus sereno lumine*. Hinc sane nostra lectio mirifice comprobatur. Amœnus autem ille poeta non est diversus a Venantio Fortunato, inter cujus opera idem hymnus legitur. In rhythmo Isidoride lamentum penitentiar, et in aliis duobus apud Bedam de judicio extremo, qui abecedarii etiam sunt simili modo pro X stropba incipit a nomine Christi. Exstant hi duo rhythmus in Collectaneis Bedæ. Sequitur *myron* pes iambus: Græce scilicet *myron* est unguentum, quod exprimere voluit Sedulus, cum evangelista Luca. xxiii, 55 seq.: *Subsecuta autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata, et unguenta: et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum; et illico xxiv, 1: Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant, aromata*. Hæc aromata, et unguenta, non video, quæ ratione myrrha arida, sive sicca dici valeant. Adhibebatur quidem myrrha in unguentis, sed odoris, et pinguedinis gratia, et loco olei. Nullo igitur modo unguentum *myrrha sicca* poterit vocari. Utitur autem voce *myron*, vel *myron* Hieronymus præfat. in lib. vet. Testam.: *Quæ Domini discumbentis pretiosissimo fidei myro ungitis caput*. Sæpe accidebat, ut antiquarii pro y usurparent i; adeoque facilis fuit ex *mirron*, vel *mirum*, scriptores non intelligebant, subrogare *mirram*, vel *myrrham*, quod clariorem sensum ipsis reddebat. Vide not. Galeardi ad Gaudent. serm. 13, qui voce *myron* usos Hilarium, Cassianum, et Vulgatum probat. Non nemo putat apud Sedulium legendum *Xeromyrum*, quod significat unguentum siccum, sive ad desiccanda corpora aptum.

82. Reg. 2, Ott. 1, ms. Arntz., editio Edimb., Alcuinus, *compares*; plerique editi, cum aliis mss., *corpori*, Ott. 2; *corpora* mendose, ut videtur. Restituendum est *compares*: nam *vehebant corpori* minus placet. Quædam *compares* sunt quædam sociæ, sive comites: ita enim *compar* aliquando accipitur.

85. Cellarius, et Arntzenius cum ms. Alm., et quibusdam editis, *Quibus definit*, repugnante metro, nam prima in *definit* est longa, et corripi deberet, ut pes iambus fieret. Cant. *Quibus cecinit*: id etiam lex metri respuit. Alcuinus. Reg. 2, 5, Ott. 1, 2, Ald., plerique editi, *Quas allocutus Angelus*, quod bonum est: subintelligitur enim est. Meus, Alb., Vat. 1, *Quas alloquuntur angeli*.

84. Apud Alcuinum *Vivum sepulcrum non tegit*.

85. Sic scribendum est *Ymnis*, non *Hymnis*, ut plures editiones habent: nam lex abecedarii carminis hoc loco poscit y. Frequenter autem a veteribus scriptoribus aspiratio h omittitur cum in aliis vocibus, tum præsertim in hac *hymnus*. Antiquiores tamen Latini aspirationem litteræ y semper præmittunt, ex quo factum, ut in alphabeto exponendo litteram y præterirent, quod a me observatum est in quodam inedito opere S. Isidori *Glossemata, et distantia verborum* inscriptio, ubi prætermissio y, de littera z ait, eam propter peregrina nomina admissam fuisse, ut in *zona, zelus*, etc. Exstat Isidori opus in cod. Vaticano 6018, sæculis circiter, ubi post alia opuscula cernitur depicta crux magna versiflor, et hæc ex utroque latere decurrens inscriptio: *In nomini Dei summi incipit liber glossemata Sancti Isidori episcopi de distantia verborum. Hoc vexillum crucis in cælo fulget: nunc autem nos salvat per stipitem erectum*. Incipit liber: *Acrostichus per C, et O, non per Y, ut quidam putant*. Existimo, legendum *Agroicus*, quod erat nomen cujusdam comædiæ Plauti. Ex hoc Isidori opere natum est aliud simile, quod sub *Agroetii* nomine inter Grammaticos Latinos editum circumfertur. Ita ego quidem suspicor.

86. Meus contra metrum *Omnes cantemus*, nisi trajicias *Cantemus omnes*. Vet. 1. 2. Mon., Col., *Omnes canentes*. Ms. Burmanni, *Omnes cantemus subditi*; quod neque metro, neque sententiæ congruit.

88. Cellarius, et Arntzenius cum Alcuino, Alm., *Qui nos redemit venditos*: nostri omnes mss. cum plerisque editis, *Qui nos redemit venditus*, quod longe elegantius est. Christus *in venditum* a Juda dixit Sedulius v. 22 elegiæ. Ms. Burmanni mendose, *Qui redimit venditos*.

90. In Alm. male repetitur *os draconis* ex v. superiori.

91. Meus contra legem carminis transponit *Dei calcavit unicus*.

92. Alcuini editio exhibet *Sese qui cælis*: emenda *Seseque* ad metri rationem. In edit Colon., Vet. 1, Monast. post hunc versum additur stropba doxologiæ, ab imperito librario, quem, nescio, cur Arntzenius monachum, eumque stupido ingenio affirmet esse, in hæc verba concepta, vel ex alio hymno desumpta: *Gloria Patri ingenito, — Gloria unigenito, — Una cum sancto Spiritu — In sempiterna sæcula*. Exstat eadem stropba in Alcuino Offic. per teras post hymnum Sedulii, et in Reg. 2, ubi v. 1, supra *Patri* additur *sit*, versus 3 solum habet, *Sanctoque Spiritu*, post v. 4, adjungitur *Amen. Explicit*. In codice bibliothecæ Laurentianæ Florentinæ in Prolegom. num. 86, recensito pro clausula hymni est hoc distichum: *Qui nos in recto faciat persistere calle, — Ut sibi servitium valeamus reddere dignum*. In Ott. 1 post versum, *Seseque cælis reddidit*, notatur *Explicit versus. Incipit prologus Sedulii, Paschales*, etc. In Vat. 1 post hunc hymnum inchoatur epistola ad Macedonium. In Reg. 5 sequitur Sedulii epigramma, *Hæc tua*. In Ott. 2, finito hymno alphabetico, exarantur epigrammata in laudem Sedulii, *Sedulius Christi*, et *Sedulius Domini* sub titulo, *Nomen Sedulii antistitis in principio, et fine metri*; quæ inter appendices a nobis collocantur post aliud epigramma Asterii.